

NYHEDSBREV | 2024-2025 | 12. AUGUST 2024

Retsstatsrapport 2024: EU er bedre rustet til at håndtere udfordringer med retsstatsprincippet

I ny rapport slår Kommissionen fast, at EU og dets medlemslande generelt er blevet bedre til både at forebygge og håndtere udfordringer på retsstatsområdet. Der gives tre overordnede anbefalinger til Danmark, som omhandler: revision af retshjælpssystemet, svingdørsproblematikken, og regler om aktindsigt.

Den 24. juli 2024 offentliggjorde Kommissionen den [årlige statusrapport](#) om retsstatssituationen i EU's medlemslande. I rapporten identificerer Kommissionen problematiske udviklinger og mangler, og giver hvert medlemsland konkrete anbefalinger til forbedringer (i form af henstillinger).

Statusrapporterne skal primært ses som et forebyggende redskab til at påpege udfordringer inden de bliver til reelle retsstatsproblemer, eller til at forhindre, at eksisterende problemer forværres.

Retsstatsprincippet er en grundlæggende værdi for EU

Retsstatsprincippet er et af de grundlæggende principper i EU, og en af de fælles værdier for alle medlemslande. Ifølge retsstatsprincippet skal alle offentlige myndigheder altid handle inden for lovens grænser, i overensstemmelse med de

demokratiske værdier og grundlæggende rettigheder og under uafhængige og upartiske domstoles kontrol.

Generelle tendenser i EU

Den nye retsstatsrapport ser først på situationen i EU som helhed og herefter på udviklinger i hvert enkelt medlemsland.

Kommissionen vurderer, at medlemslandene og EU som helhed er blevet markant bedre til at opdage, forebygge og tackle nye problemer på retsstatsområdet. Kommissionen fremhæver, at ca. to tredjedele (68 pct.) af dens henstillinger til medlemslandene fra 2023 er helt eller delvist efterlevet.

Samtidig konkluderer Kommissionen, at der i visse lande er systematiske problemer og områder, hvor situationen er blevet forværret i løbet af det seneste år. Mens flere lande er i fuld gang med reformer, som skal styrke retsvæsenets uafhængighed, har andre lande systemiske problemer, der står i vejen for en positiv udvikling. Korruption er fortsat et alvorligt problem for både borgere og virksomheder i EU, og pressefriheden og sikkerhed for journalister er udfordret i flere lande. Sidstnævnte gælder især for Ungarn, Polen, Slovenien, Kroatien og Bulgarien, som også har modtaget kritik i de forrige årsrapporter. Mens flere medlemslande har forbedret kvaliteten af deres lovgivningsprocesser, fastholder andre et lavt niveau, og særligt Ungarn fortsætter med overdreven brug af fremskyndede procedurer.

Landerapporter

Årsrapporten indeholder landekapitler for hvert medlemsland. For første gang i år er også fire udvidelseslande inkluderet: Albanien, Montenegro, Nordmakedonien og Serbien.

I hvert kapitel foretager Kommissionen en analyse af det pågældende land og dets udvikling inden for fire søjler af retsstatsprincippet. De fire søjler er:

1. Retsstatssystemet
2. Rammer for bekæmpelse af korruption
3. Mediefrihed og -pluralisme
4. Institutionelle spørgsmål omkring magtdeling

I tillæg til de fire områder, vil Kommissionen fremover tilføje en ny femte søjle til analysen:

5. Det indre marked

Med det nye område vil Kommissionen fokusere specifikt på problemer relateret til retsstatsprincippet, der rammer virksomhederne på det indre marked. Fokus vil især være på SMV'er, der opererer på tværs af landegrænser.

Kommissionsformand vil styrke retsstatsprincippet i EU

Den netop genvalgte formand for Kommissionen, Ursula von der Leyen, har fremlagt de politiske retningslinjer for Kommissionen 2024-2029. Heri står der, at Kommissionen vil fortsætte med at forbedre sin overvågning og rapportering af overholdelse af retsstatsprincippet samt styrke sine kontrolforanstaltninger. Det skal især gøres ved at følge op på landenes gennemførelse af henstillinger. Der skal desuden skabes en tættere forbindelse mellem henstillinger og finansiel støtte.

↳ [De politiske retningslinjer for den næste Kommission 2024-2029](#)

Landerapport for Danmark

[Landekapitlet om Danmark](#) er igen et af de mest positive kapitler i retsstatsrapporten. Kommissionen konkluderer overordnet set, at den danske retsstat er i god forfatning. Den fremhæver, at det danske retsvæsen opfattes som meget uafhængigt, og, at Danmark fastholder sin position som det mindst korrupte land i verden.

Alligevel er der fortsat plads til forbedringer. Kommissionen giver derfor tre nye anbefalinger til Danmark, som er baseret på [henstillingerne for 2023](#) og begivenheder siden da.

Kommissionen anbefaler, at Danmark:

1. Fuldfører revisionen af retshjælpssystemet under hensyntagen til europæiske standarder for retshjælp
2. Indfører regler om "svingdørssituationer" for ministre og om lobbyvirksomhed og sikre tilstrækkelig kontrol med indberetninger af aktiver indgivet af personer i ledende funktioner
3. Viderefører processen med at reformere offentlighedsloven med henblik på at styrke retten til aktindsigt, navnlig ved at begrænse grundene til afslag på anmodninger om aktindsigt, under hensyntagen til de europæiske standarder for aktindsigt

Den første anbefaling om at fuldføre revisionen af retshjælpssystemet er helt ny, mens de to andre anbefalinger er gengangere fra 2023 og de tidligere rapporter. Kommissionen påpeger, at revisionen af retshjælpssystemet, som blev indledt i 2020, endnu ikke er gennemført. Der er et behov for en revision af systemet, da en række undersøgelser foretaget af interessenter, har afsløret svagheder i retshjælpssystemets funktion. Justitsministeriet har nedsat et lovforberevende forslag, der skal gennemgå den gældende ordning med retshjælp og fri proces, men arbejdet er pt. sat under bero.

For at nå frem til de nye anbefalinger, har Kommissionen desuden vurderet hvorvidt og i hvilken grad Danmark har efterlevet 2023-henstillingerne.

Henstillinger fra 2023 og vurdering af fremskridt

<u>Henstilling 1</u> : Sikre tilstrækkelige menneskelige og finansielle ressourcer til retssystemet i de kommende år, under hensyntagen til europæiske standarder for ressourcer til retssystemer	Fuldt gennemført
<u>Henstilling 2</u> : Indføre regler om "svingdørssituationer" for ministre og lobbyvirksomhed. Der er heller ikke sørget for tilstrækkelig kontrol med indberetninger af aktiver, som indgives af folk i ledende funktioner.	Intet fremskridt
<u>Henstilling 3</u> : Sikre indsamling af data om efterforskning og retsforfølgning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser på både lokalt og nationalt plan	Betydelige fremskridt
<u>Henstilling 4</u> : Fremskynde processen med at reformere offentlighedsloven for at styrke retten til aktindsigt. Det skal især gøres ved at begrænse begrundelser for afslag på anmodninger om aktindsigt, under hensyntagen til de europæiske standarder for aktindsigt i officielle dokumenter.	Nogen fremskridt

Læs mere om de konkrete danske tiltag og udviklinger, der ligger til grund for Kommissionens vurdering [her](#)

Landerapport for Ungarn

Ungarn får endnu engang omfattende kritik i det [landespecifikke kapitel](#). På retsområdet påpeger Kommissionen adskillige kritikpunkter, bl.a. problemer med politisk indflydelse på domstolene og smædekampagner mod dommere. På antikorrupsionsområdet, noterer Kommissionen, at Ungarn har vedtaget en antikorrupsionsstrategi for 2024-2025, men, at landet især mangler at opbygge en robust "track record" for efterforskning, retsforfølgning og endelige domme i korruptionssager på højt niveau. På medieområdet er der udfordringer med at sikre en uafhængig presse, og der er fortsat et udpræget behov for at styrke mediemyndigheden. I forhold til de institutionelle spørgsmål, kritiseres den ungarske regering især for at anvende sine nødbeføjelser i overdreven grad og for kvaliteten af dets lovgivningsprocesser.

Kommissionen konkluderer, at Ungarn ikke har gjort fremskridt med henblik på at realisere en eneste af de syv henstillinger, som landet modtog i 2023.

Den giver derfor otte nye anbefalinger for 2024 hvoraf en enkelt er helt ny og de resterende syv gentages fra året før. Den nye anbefaling handler om at sikre højere løn til dommere, anklagere og personale i retsvæsenet.

Nye anbefalinger til Ungarn 2024

- Forbedre gennemsigtigheden af sagsfordelingssystemerne i lavere instanser, så de lever op til europæiske standarder for sagsfordeling.
- Træffe strukturelle foranstaltninger med henblik på at sikre højere aflønning af dommere, anklagere og rets- og anklagemyndighedspersonale, som lever op til europæiske standarder.
- Gennemføre omfattende reformer, der adresserer lobbyvirksomhed og svingdørssituationer, samt forbedre systemet for formueerklæringer yderligere
- Opbygge en robust "track record" for efterforskning, retsforfølgelse og endelige domme i korruptionssager på højt niveau.
- Gennemføre tiltag der sikrer medietilsynsmyndighedens uafhængighed, og som lever op til europæiske standarder for medieregulatorers uafhængighed.
- Vedtage lovgivning for at sikre retfærdig og gennemsigtig fordeling af reklameudgifter mellem staten og statsejede virksomheder.
- Gennemføre tiltag for at forbedre mediernes uafhængighed
- Fjerne forhindringer for civilt arbejde. Det inkluderer at ophæve lovgivning, der hæmmer civilsamfundets evne til at arbejde, og særligt skatten der pålægges migrationsrelaterede aktiviteter/finansiering.

Produceret og skrevet af:

Christine Islann Farbøl, EU-konsulent, tlf. 3126
Morten Knudsen, EU-konsulent, tlf. 3695

EU-nyt fra EU-konsulenterne sendes løbende til abonnenter i Folketinget